

Náklady řízení

Rozhodne-li obecný soud o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř., aniž se ústavně konformně vypořádá s nutností použití § 142 odst. 3 o. s. ř. za situace, kdy k zamítnutí určovací žaloby dojde pouze pro nedostatek naléhavého právního zájmu na určení práva v situaci, kdy je možno žalovat na plnění, přičemž žalobě na plnění je vyhověno, poruší tím právo žalobce na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 1629/24 ze dne 11.3.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele T.C., zastoupeného Mgr. A.K., advokátem, sídlem P., proti výroku II rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024 č. j. 49 Co 20/2023-201, za účasti Krajského soudu v Brně, jako účastníka řízení, tak, že výrokiem II rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024 č. j. 49 Co 20/2023-201 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Výrok II rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2024 č. j. 49 Co 20/2023-201 se zrušuje.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného výroku soudního rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jím byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Městského soudu v Brně (dále jen "městský soud") sp. zn. 115 C 198/2020 se podává, že městský soud rozsudkem ze dne 12. 9. 2022 č. j. 115 C 198/2020-144, ve znění opravného usnesení městského soudu ze dne 22. 12. 2022 č. j. 115 C 198/2020-166, zamítl žalobu, aby soud určil, že trvá pracovní poměr založený na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 11. 2017 mezi žalobcem (tj. stěžovatelem) a společností Toscana caffè s. r. o., sídlem Chvalovka 1331/5, Brno (dále jen "žalovaný") (výrok I), žalovanému byla stanovena povinnost zaplatit stěžovateli částku 85 147 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II), dále byla zamítnuta žaloba, aby byla žalovanému stanovena povinnost zaplatit stěžovateli částku 5 016 Kč (výrok III), žaloba byla odmítnuta v části, kterou měla být žalovanému stanovena povinnost zaplatit stěžovateli náhradu mzdy za dobu ode dne podání žaloby do doby, kdy žalovaný stěžovateli začne opět přidělovat práci (výrok IV) a žalovanému byla stanovena povinnost zaplatit stěžovateli náklady řízení ve výši 90 477,55 Kč ve lhůtě do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce stěžovatele (výrok V). Doplňujícím rozsudkem městského soudu ze dne 24. 1. 2024 č. j. 115 C 198/2020-183 byla zamítnuta žaloba, aby soud určil, že je neplatné rozvázání pracovního poměru založeného na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 11. 2017 mezi stěžovatelem a žalovaným výpovědí ze strany žalovaného (výrok I) a stěžovateli byla stanovena povinnost zaplatit žalovanému náklady řízení ve výši 2 800 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce žalovaného (výrok II).

3. K odvolání žalovaného rozhodl Krajský soud v Brně (dále jen "krajský soud") napadeným rozsudkem, že se rozsudek městského soudu ve výroku II o povinnosti žalovaného zaplatit stěžovateli

85 147 Kč potvrzuje (výrok I). Ve výroku o nákladech řízení V se rozsudek městského soudu mění tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II) a žalovaný je povinen zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 11 713 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce stěžovatele (výrok III).

4. Krajský soud se ve věci samé ztotožnil se závěry, které učinil městský soud na základě provedeného dokazování, a shodně s ním uzavřel, že pracovní poměr stěžovatele u žalovaného i nadále trvá. Ústavní stížností napadený výrok II odůvodnil tak, že přestože městský soud ve výroku I zamítl nárok stěžovatele na určení, že pracovní poměr založený na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 11. 2017 mezi stěžovatelem a žalovaným trvá (a tuto otázku posoudil v řízení pouze jako otázku předběžnou), zavázal žalovaného k zaplacení nákladů řízení převážně úspěšnému stěžovateli, když měl za to, že vlastním předmětem řízení byl pouze nárok na zaplacení částky 90 163 Kč. S tímto závěrem se krajský soud neztotožnil, neboť v daném případě nelze odhlédnout od skutečnosti, že stěžovatel podal alternativně jak žaloby na určení podle § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o. s. ř."), tak žaloby na plnění ve formě nároku na zaplacení žalované částky. V případě žaloby na určení byl jeho nárok zamítnut, v případě žaloby na plnění byl v převážné míře (co do 94 % úspěšný), přičemž dané nároky jsou rozdílného charakteru, a tudíž v konečném důsledku nelze v tomto případě dojít k jednoznačnému závěru o úspěchu ve věci, resp. k závěru, že by některý z účastníků byl v řízení před městským soudem převážně úspěšný, proto má za to, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před městským soudem.

II. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel namítá, že důvodně bránil své právo na náhradu mzdy související s neoprávněným ukončením pracovního poměru. Tento právem chráněný zájem byl pak prokazatelně narušen jednáním žalovaného, což obecné soudy potvrdily. Stěžovatel byl v meritu sporu sice úspěšný a domohl se prakticky celého peněžního nároku z titulu náhrady mzdy, o celou náhradu nákladů však v důsledku napadeného výroku II rozsudku krajského soudu přišel. Kvůli nesprávnému postupu krajského soudu se mu téměř žádného zadostiučinění nedostalo, když krajský soud po téměř 4 letech trvání sporu sice potvrdil materiální vyhovění celému nároku, ale přesto v důsledku přepjatě formalistické argumentace stanovil, že žádný z účastníků nebyl převážně úspěšný a právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal. Stěžovatel tedy uspěl co do základu svého nároku, nicméně krajský soud i přesto svévolně rozhodl o nepřiznání náhrady nákladů řízení, ačkoliv by takové rozhodnutí bylo účelné a spravedlivé vzhledem ke skutečnosti, že neúspěch stěžovatele co do určovacího petitu byl výlučně na formální úvaze soudu o naléhavém právním zájmu.

III. Vyjádření účastníka řízení

6. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a žalovanému.

7. Krajský soud ve svém vyjádření toliko zcela odkázal na napadené rozhodnutí a obsah soudního spisu.

8. Žalovaný se k ústavní stížnosti nevyjádřil. Vzhledem k tomu se má za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdal (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 o. s. ř.).

9. Vzhledem k obsahu vyjádření krajského soudu nebylo nutné zasílat stěžovateli toto na vědomí a k případné replice.

IV. Procesní předpoklady projednání návrhu

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní

stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť vyčerpal všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

11. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, "superrevizní" instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování soudů. Úkolem Ústavního soudu je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho použití na jednotlivý případ je v zásadě věcí soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

12. Proces interpretace a aplikace podústavního práva pak bývá stížen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí - z hlediska řádně vedeného soudního řízení - neakceptovatelné "libovůle" spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi podáván, resp. který odpovídá všeobecně přijímanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [srov. např. náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

13. Ústavní soud proto přezkoumal rozsudek krajského soudu, jakož i řízení jemu předcházející, a po seznámení se s vyžádaným soudním spisem dospěl k následujícím závěrům.

14. Ústavní soud se k rozhodování ve věcech nákladů řízení staví zdrženlivě a podrobuje je toliko omezenému ústavněprávnímu přezkumu. Ačkoliv i rozhodnutí o nákladech řízení může mít citelný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, samotný spor o nákladech řízení většinou nedosahuje intenzity způsobivé porušení jejich základní práva a svobody. Nicméně je toto rozhodování nedílnou součástí soudního řízení jako celku [viz např. náleze ze dne 2. 5. 2002 sp. zn. III. ÚS 455/01 (N 57/26 SbNU 113)], přičemž "právo na přiznání přiměřené (a právním předpisem stanovené) náhrady nákladů, které úspěšné straně v řízení vzniknou, je součástí práva na spravedlivý proces a také souvisí, pokud jde konkrétně o náklady právního zastoupení, s právem na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny" [viz nálezy ze dne 4. 7. 2001 sp. zn. II. ÚS 598/2000 nebo ze dne 21. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 259/05 (N 65/40 SbNU 647)]. Jak Ústavní soud uvedl výše, jeho zásah do této činnosti je namísto pouze tehdy, je-li rozhodovací proces stížen tzv. kvalifikovanými vadami.

15. Takový případ nastal i v nyní posuzované věci. Ústavní soud totiž opakovaně zdůrazňuje, že pro rozhodování o náhradě nákladů řízení zpravidla platí zásada úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.), doplněná zásadou zavinění. Poměřovat úspěch a neúspěch ve věci však nelze jen tím, jak bylo o konkrétním návrhu rozhodnuto, ale je třeba jej posuzovat v širších souvislostech. Rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen "mechanickým" posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci [srov. za všechny např. náleze ze dne 13. 1. 2005 sp. zn. IV. ÚS 1/04 (N 8/36 SbNU 75)].

16. V posuzované věci je zřejmé, že obecné soudy v případě rozhodování o žalobě stěžovatele na

určení, zda trvá pracovní poměr založený na základě pracovní smlouvy mezi ním a žalovaným, rozhodovaly sice zamítavým výrokem (pouze s odkazem na nedostatek naléhavého právního zájmu ve smyslu § 80 o. s. ř.), přesto však uznaly, že pracovní poměr stěžovatele u žalovaného i nadále trvá (srov. doslova bod 15 věta druhá rozsudku krajského soudu) a v souladu s tímto zjištěním nároku na zaplacení peněžitého plnění (opírajícího se o faktické trvání pracovního poměru) vyhověly. Tento de facto dvojitý závěr zřejmě přivedl krajský soud při posuzování míry úspěchu stěžovatele ve sporu k názoru, že stěžovatel byl úspěšný pouze částečně, přičemž se krajský soud rozhodl posuzovat náhrady nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř. Tato úvaha krajského soudu vyjádřená slovním spojením "nelze v tomto případě dojít k jednoznačnému závěru o úspěchu ve věci, resp. k závěru, že by některý z účastníků byl v řízení před městským soudem převážně úspěšný" však v dané věci není případná, neboť takový výrok by byl možný pouze za situace, kdy by úspěch a neúspěch obou účastníků byl stejný.

17. Ústavní soud shledává, že při posouzení věci z hlediska materiální spravedlnosti je třeba hodnotit výsledek sporu tak, že stěžovatel jako žalobce dosáhl po stránce meritorní plného úspěchu ve věci, zatímco žalovaný nedosáhl žádného úspěchu. Základem celého sporu bylo faktické určení, zda pracovní poměr stěžovatele u žalovaného i nadále trvá a v tomto hlavním předmětu sporu byl stěžovatel zcela úspěšný, byť "pouze" tak, že obecné soudy posoudily v řízení tuto otázku jako otázku předběžnou. Stejně tak dosáhl stěžovatel úspěchu v přiznání nároku na zaplacení částky ve výši 85 147 Kč z titulu náhrady mzdy za dobu od 20. 7. 2020 do 30. 11. 2020 (tj. cca 94 % z žalované částky). Tu skutečnost, že obecné soudy zamítly žalobu na určení, zda trvá pracovní poměr založený na základě pracovní smlouvy mezi stěžovatelem a žalovaným, nelze v daných souvislostech považovat za neúspěch stěžovatele a už vůbec ne za úspěch žalovaného. K zamítnutí určovací žaloby totiž došlo pouze pro nedostatek naléhavého právního zájmu na určení práva v situaci, kdy bylo možno žalovat na plnění. Je přitom očividné, že kdyby nebylo stěžovateli přisvědčeno ve skutkové fakticitě trvání pracovního poměru mezi ním a žalovaným, nemohl by uspět ani s žalobou na plnění z titulu náhrady mzdy. Nahlíženo tedy na dané řízení jako jeden celek, úspěšným v něm byl (minimálně co do výše cca 94 % žalované částky) stěžovatel, což ostatně správně zohlednil městský soud v bodě 33 svého rozsudku ze dne 12. 9. 2022 č. j. 115 C 198/2020-144.

18. Rozhodl-li tedy krajský soud o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř., aniž se ústavně konformně vypořádal s nutností použití § 142 odst. 3 o. s. ř., porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI. Závěr

19. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nezbývá než uzavřít, že napadeným výrokem II rozsudku krajského soudu bylo porušeno ve výroku nálezu uvedené ústavně zaručené právo stěžovatele. Z uvedených důvodů proto Ústavní soud podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadený výrok II rozsudku krajského soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

Další články:

- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)

- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)